

УДК 330.322

Безп'ята Ірина Володимирівна
кандидат економічних наук, доцент,
докторант,
Миколаївський національний аграрний університет

ІНВЕСТИЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ

Різноманіття терміну «інвестиції» значною мірою пояснюється широтою сутнісних рис цієї складної економічної категорії. У статті виділені характеристики основних умовних центрів інвестиційної теорії, які закладають визначення цього терміну. Розглянуто основні положення нормативно-правової бази, теоретичні здобутки закордонних і вітчизняних науковців, досвід практиків щодо визначення економічної категорії «інвестиції».

Ключові слова: економічна категорія, інвестиції, капітал, нормативно-правова база, наукова література, корпоративні інвестиційні центри.

Постановка проблеми. Ефективне реформування економіки будь-якої країни, її структурна модернізація з якісним оновленням виробництва, ринкової та соціальної інфраструктури неможливі без відповідних матеріальних вкладень, тобто без належного інвестування. Це фундамент для забезпечення конкурентоспроможності національного товаровиробника, без чого неможлива і успішна інтеграція нашої країни в Європейське співтовариство. Дослідження проблеми інвестиції і процесу інвестування завжди являлось дискусійним моментом та у центрі уваги економічної думки. У сучасних умовах вони виступають насамперед дієвим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи, модернізації народного господарства, впровадження та зростання винаходів пов'язаних з технічним прогресом, підвищення якісних та кількісних показників господарської діяльності на загальнодержавному та регіональному рівнях, рівнях окремих суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відмічаючи різноманіття трактування інвестицій, запроваджені світовою і вітчизняною економічною наукою, у сучасній практиці не припиняються дискусії щодо конкретизації визначення даної категорії. Цими питаннями займалися і продовжують досліджувати інвестиції такі науковці: І.Т. Балабанов, В.В. Бочаров, І.А. Бланк, Л. Гитман, М. Джонк, А.І. Даниленко, Н.В. Ігошин, Дж. Кейнс, М.І. Кісіль, О.В. Мертенс, А.А. Пересада, П. Самуельсон, В.Г. Федоренко, У. Шарп, О.М. Шевчук та ін. Більшість вважають, що визначення сутності категорії «інвестиції» пов'язане, в перше чергу, з вкладенням капіталу в різні галузі і сфери економіки з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Водночас слід зазначити, що у певних розділах економічної науки та на практиці його визначення має свої особливості.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є характеристика основних центрів інвестиційної теорії, які дають визначення категорії «інвестиції», вивчення основних положень нормативно-правової бази, підходів різних закордонних і вітчизняних науковців, так і практиків до визначення інвестицій в різних розділах економічної науки та галузях практичної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення і функціонування ринкових відно-

син в Україні зумовило появу нових форм забезпечення потреб суб'єктів господарювання необхідними для їх розвитку коштами. Це, в свою чергу, призвело до появи нових ринкових інститутів, одним з яких є інститут інвестиційного забезпечення. Терміни «інвестиції», «інвестування», «інвестиційний процес», «інвестиційна діяльність», «інвестиційна політика» стали повсякденними в нашій країні порівняно нещодавно. Тому поняття та сутність цих термінів в нашій економіці трактується по-різному.

Термін «інвестиції» походить від латинського слова «invest», що означає вкладення коштів. Поняття інвестицій є надзвичайно широким і його зміст має свої особливості в різних розділах економічної науки та галузях практичної діяльності.

Різноманіття терміну «інвестиції» значною мірою пояснюється значним спектром сутнісних рис цієї складної економічної категорії. Основними елементами, які визначають природу цього терміну являються законодавча база, наукові інститути та корпоративні інвестиційні центри (рис. 1).

Інвестиційне законодавство – це сукупність нормативно-правових актів, що регулюють відносини, які виникають і функціонують при здійсненні інвестиційної діяльності [19, с. 421].

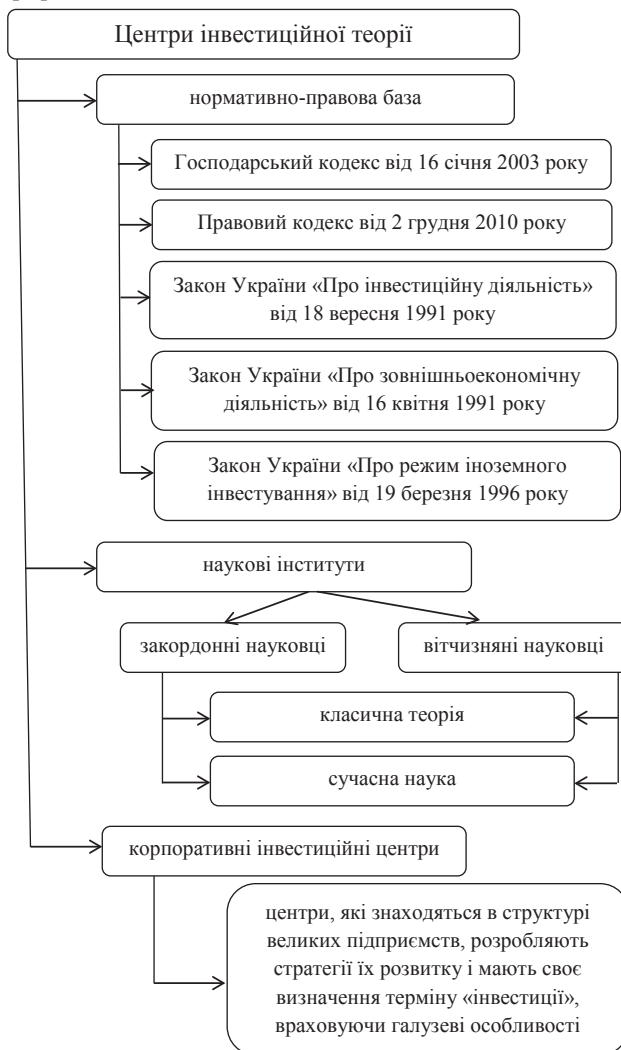
В Господарському кодексі України від 16 січня 2003 року, в статті 326 визначено, що «інвестиціями у сфері господарювання визнаються довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей та майнових прав в об'єкти господарської діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту» [6].

В Податковому кодексі від 2 грудня 2010 року, в статті 14 зазначено, що «інвестиції – це господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно [13].

Схоже визначення містить Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року, в якому, в статті 1 зазначено, що «інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект.

Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні

папери (крім векселів); рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права інтелектуальної власності; сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих («ноу-хау»); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності. Інвестиції у відтворення основних фондів і на приріст матеріально-виробничих запасів здійснюються у формі капітальних вкладень» [7].

Рис. 1. Основні центри інвестиційної теорії в економіці та практичній діяльності

Розробка автора

В Законах України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року та «Про режим іноземного інвестування» від 16 березня 1996 року, в першій статті деталізовано більше, що ж розуміється саме під іноземними інвестиціями. Так, в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» іноземні інвестиції охарактеризовані як всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні, в результаті чого утворюється прибу-

ток (доход) або досягається соціальний ефект [8]. В Законі України «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестиції визначені як цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [9].

Ці визначення, у цілому, відповідають міжнародному підходу до інвестиційної діяльності як процесу вкладення ресурсів (благ, майнових та інтелектуальних цінностей) з метою отримання прибутку, доходу, дивідендів (соціального ефекту) у майбутньому. Тобто інвестор відмовляється від задоволення своїх поточних потреб із розрахунку на очікуване задоволення їх у майбутньому, але вже в більшому розмірі.

В науковій літературі робляться спроби дати чітке визначення поняттю «інвестиції». В першу чергу, проблема визначення змісту інвестицій, зумовлена їх складністю і наявністю багатьох форм та видів інвестування.

Так, у Великому економічному словнику інвестиції являють собою «сукупність витрат, які реалізуються у формі довгострокового вкладення капіталу у промисловість, сільське господарство, транспорт та інші галузі народного господарства» [3, с. 232].

Класичним визначенням категорії «інвестиції» можна вважати позицію Дж. Кейнса, що визначав інвестиції як «поточний приріст цінності капітального майна в результаті виробничої діяльності даного періоду» або як «ту частину доходу за попередній період, яка не була використана для споживання» [11, с. 64]. Це визначення відзначається досить чітким виділенням двох сторін інвестицій: ресурсів (акумульованих з метою накопичення доходу) та вкладень (використання ресурсів), що забезпечують приріст капітального майна [14].

Л. Гитман та М. Джонк, визначають інвестиції, як «будь-який інструмент, в який можна вкласти гроші, розраховуючи зберегти або примножити їх вартість, забезпечив позитивну величину доходу» [5, с. 10]. Вкладення не обов'язково здійснюються саме грошима, тому трактовка інвестицій за М.В. Ігошиним, як «затрат засобів, направлених на відновлення капіталу, його підтримку та розширення» більш повна [10, с. 81].

П. Самуельсон зазначає, що багато людей говорять про інвестиції, коли купують ділянку землі, цінні папери або інші атрибути приватної власності [15]. Але в економіці це лише фінансові операції або зміни в портфелях власників, бо коли одна особа купує, то якась інша продає. Інвестиції мають місце лише тоді, коли створюється реальний капітал.

Уільям Ф. Шарп в навчальному посібнику «Інвестиції» дає таке визначення інвестицій, як процесу «розлучення з грошима сьогодні, щоб отримати більшу їх суму у майбутньому» [17, с. 3], тим самим підкреслив два фактори, тісно пов'язані з поняттям: протяжність у часі (а саме, дія з відкладеним результатом чи процес) та ризик.

Багато авторів, серед яких І.Т. Балабанов, інтерпретують інвестиції як різні види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються інвестором в об'єкти підприємницької діяльності

з метою отримання прибутку, що відповідає міжнародному підходу до цієї категорії [1, с. 89].

В.В. Бочаров дає загальне визначення інвестицій. У широкому розумінні, інвестиції – за визначенням вченого – відображають вкладення капіталу з метою його подальшого зростання. При цьому нарощення капіталу повинно бути достатнім для того, щоб компенсувати інвестору відмову від використання власних коштів на власні потреби у поточному періоді, забезпечити винагороду за ризик та повернути втрати від інфляції у майбутньому невизначеному періоді [4, с. 3].

Всебічним й ілюстративним уявляється сучасне визначення економічної сутності інвестицій, запропоноване І.А. Бланком: «інвестиції являють собою вкладення капіталу в усіх його формах у різноманітні об'єкти (інструменти) господарської діяльності з метою отримання прибутку, а також досягнення іншого економічного чи позаекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язане з факторами часу, ризику та ліквідності» [2, с. 17-18].

В.Г. Федоренко пропонує таке визначення сутності поняття: «Інвестиції – витрати на будівництво нових заводів, на обладнання з тривалим терміном використання. Їм притаманні два головні фактори: норма чистого прибутку, яку підприємці розраховують отримати від витрат на інвестиції, і ставка проценту» [16, с. 210].

О.М. Шевчук вивчає інвестиції з фінансової сторони, за якою інвестиції – це активи, кошти, що вкладають в господарську діяльність з метою отримання доходу, та економічної, де інвестиції визначає як видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного та оборотного капіталу [18, с. 6].

Численні визначення поняття «інвестиції» часто носять загальний характер, не виявляючи сутності інвестицій у всьому їх різноманітті.

Що стосується корпоративних інвестиційних центрів – це центри, які знаходяться в структурі великих підприємств (корпорацій), розробляють стратегії їх розвитку і мають своє визначення терміну «інвестиції», враховуючи галузеві осо-

бливості, особливо це стосується сільськогосподарського виробництва.

Інвестиції в аграрній сфері – це фінансові та матеріальні вкладення, які спрямовуються на: відтворення основних фондів, приріст матеріально-виробничих запасів, у розвиток сільськогосподарського виробництва, забезпечення енергетичними ресурсами, засобами захисту рослин і тварин, на підвищення родючості ґрунтів, меліорацію, зберігання готової сільськогосподарської продукції та її реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках з метою отримання прибутку [12].

За напрямками використання інвестиції вкладаються в сільське господарство в цілому, яке є основною галуззю агропромислового виробництва, або в його окремі структури: у виробництво рослинницької і тваринницької продукції, її первинної переробки, підвищення її якості: транспортування, зберігання і реалізацію; забезпечення виробництва новими технологіями, селекційними досягненнями, сільськогосподарською технікою, пально-мастильними, енергетичними, матеріально-технічними і трудовими ресурсами; в організацію виробництва і надання маркетингових (управлінських та інформаційних) послуг та інше.

Отже, аналіз наведених вище визначень інвестицій дозволяє виокремити певні особливості даної економічної категорії:

- по-перше, інвестиції характеризуються наявністю «капіталу», необхідного для «вкладення»;
- по-друге, послідовністю практичних дій по вкладенню капіталу, яка отримала назву «інвестиційного процесу»;
- по-третє, як всяке економічне явище в житті суспільства, цей процес має потребу у правовій регламентації.

Висновки. Проведене дослідження дозволило науково обґрунтувати визначення економічної категорії «інвестиції» – це вкладення фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів в необоротні активи та приріст оборотних активів з метою одержання доходів (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту.

Література:

1. Балабанов И. Т. Финансовый менеджмент / И. Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 224 с.
2. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента / И. А. Бланк. – К.: Эльга. – Н, Ника-центр. – 2001. – 432 с.
3. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азриляна. – М.: Институт новой экономики, 1998. – 856 с.
4. Бочаров В. В. Финансово-кредитные механизмы регулирования рынка инвестиций / В. В. Бочаров. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 243 с.
5. Гитман Л., Джонк М. Основы инвестирования / Л. Гитман, М. Джонк. – М.: ДЕЛО, 1997. – 192 с.
6. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
7. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-XII від 18.09.1991 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
8. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 959-XII від 16.04.1991 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
9. Закон України «Про режим іноземного інвестування» № 94/96-ВР від 19.03.1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр/ed20120524>
10. Игошин Н. В. Инвестиции. Организация управления и финансирование: учеб. для вузов / Н. В. Игошин. – М.: ЮНИТИ-ДАТА, 2001. – 542 с.
11. Кейнс Д. Общая теория занятости, процента и денег: пер. с англ. / Д. Кейнс. – М., 1978. – 496 с.
12. Кісіль М. І. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства / М. І. Кісіль // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2012. – № 2 (18), Т. 4. – С. 241-248.

13. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
14. Пузанова Г. Деякі підходи визначення поняття «інвестиція» [Електронний ресурс] / Г. Пузанова. – Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/14813/%C3#chapter>
15. Самуэльсон П. Экономикс; в 2-х т. / П. Самуэльсон. – М.: Алягон, 1993, т. 2. – 611 с.
16. Федоренко В. Г. Інвестування / В. Г. Федоренко. – К.: Алеута, 2006. – 344 с.
17. Шарп У. Інвестиції / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейли. – М.: Инфра-М., 1998. – 1028 с.
18. Шевчук О.М. Основи інвестиційної діяльності / О. М. Шевчук, Н. Ю. Рогозжін. – К.: Генеза, 1999. – 217 с.
19. Щербина В. С. Господарське право: підручник / В.С. Щербина. – 5-те вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 600 с.

Беспятая Ирина Владимировна

кандидат экономических наук, доцент,
докторант,
Николаевский национальный аграрный университет

ИНВЕСТИЦИИ: ОСОБЕННОСТИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В ЭКОНОМИКЕ

Аннотация

Спектр термина «инвестиции» в большей степени объясняется присущей широтой существенных особенностей этой сложной экономической категории. В статье выделены характеристики базисных центров инвестиционной теории, которые более точно характеризуют определение этого термина. Рассмотрены основные статьи нормативно-правовой базы, теоретические исследования зарубежных и отечественных ученых, изучен опыт практиков по определению экономической категории «инвестиции».

Ключевые слова: экономическая категория, инвестиции, капитал, нормативно-правовая база, научная литература, корпоративные инвестиционные центры.

Bezpyata Irina Volodymyrivna

PhD, Associate Professor,
Mykolayiv State Agrarian University

INVESTMENTS: DEFINING CHARACTERISTICS AND THEIR IMPORTANCE IN THE ECONOMY

Summary

The diversity of the term «investment» is largely due to the breadth of the essential features of this complex economic category. The article highlighted the main characteristics of conventional investment theory centers, which provide a definition of the term. The main provisions of the regulatory framework, theoretical achievements of foreign and domestic scientists, practitioners experience to determine the economic category of «investment».

Keywords: economic category, investments, capital and regulatory framework, scientific literature, corporate investment centers.